

ARMO IMMANUEL VUOTILA – KEMISTI, KIRJAILIJA, ATEISTI (9.4.2008)

Päivitetty 2.8.2008

Päivitetty 27.10.2008

Päivitetty 11.11.2008

Päivitetty 16.1.2009

Päivitetty 18.9.2009

Isä Anders Gustaf Vuotila

Anders Gustaf (Antti Kustaa) Vuotilan (12.2.1871 Oulu-19.3.1918 Oulu) isä oli merimies Antti Vuotila, äiti Maria Kukkonen ja puoliso Hilma Matilda Aleksanderintytär Nikkonen (13.2.1885 Jarfjord, Norja-11.1.1944). Antti Vuotila nuorempi oli mennyt Oulun suomalaiseen yksityislyseoon ensimmäiselle luokalle 1880 ja pääsi ylioppilaaksi 15.9.1890.

Hän opiskeli jumaluusoppia Helsingin yliopistossa ja sai erotodistuksen 31.5.1901 (Ylioppilasmatrikkeli 1886-1892, s. 198, nro 1380, filmikortti 7/9, HYKA).

Antti Vuotila vihittiin papiksi 10.6.1901, jonka jälkeen hän toimi Käkisalmen kirkkoherran apulaisena. Hän siirtyi Pietarin hiippakuntaan 14.9.1901 ja toimi pappina Muurmannin rannikolla oleville suomalaisseurakunnille 31.5.1904 lukien. Antti Vuotila oli kirkkoherra asemapaikkanaan Aleksandrovsk¹ (Neovius 1908, 183). Useamman lähteen mukaan Antti Vuotila oli lestadiolainen (*Kansan Lehti* 9.12.1940). Avioliittoon hän meni 21.6.1905.

Maailmansodan aikana 1916 Antti Vuotila karkotettiin Suomeen. Hänen vaimonsa tuli Ouluun Vardösta 21.11.1916. Neoviuksen mukaan Antti Vuotila olisi määrätty Itä-Venäjälle Jatkoon 1917. Hän kuoli Oulussa 19.3.1918 ja on haudattu sinne.

Hilma Vuotila poikineen, Armo keskellä, Toivo oikealla. Kuva on otettu F. Suomelan valokuvaamossa, nähtävästi Oulussa.

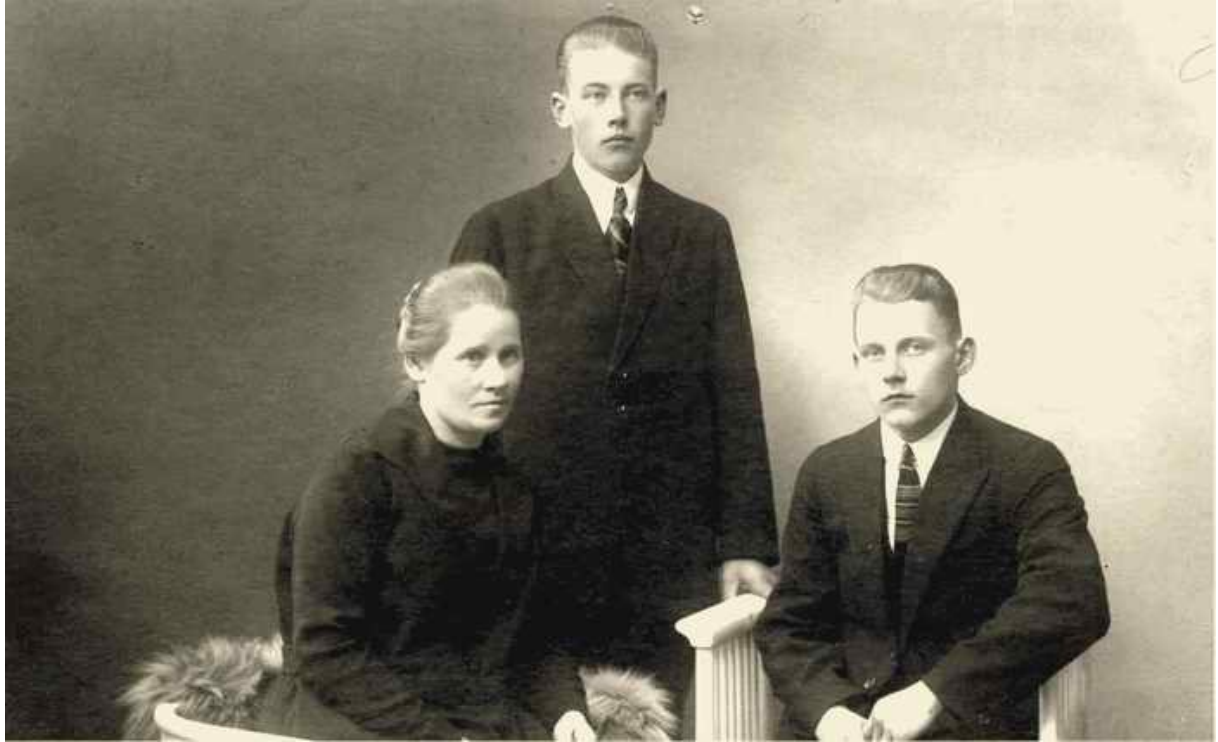
Armo ja Toivo Vuotila

Antti ja Hilma Vuotilalla oli kaksi poikaa, muttei tyttäriä. *Armo Immanuel*

Antinpoika Vuotila (18.10.1905 [vanhaa ajanlaskua] Aleksandrovsk-22.1.1951 Ranua) pantiin Oulun Suomalaisen Lyseon - sama koulu, jota isänsä oli käynyt - kolmannelle luokalle. Velipoika Toivo Elias Vuotila (14.2.1907 Aleksandrovsk-17.10.1987 Oulu) pantiin ensimmäiselle luokalle samaan kouluun.

Isän kuoltua molemmat pojat erosivat lyseosta, mutta A. Vuotila kirjoitti sieltä ylioppilaaksi 1922. Lyseo oli tuolloin teollisuus- ja maanviljelysjaostoinen. A. Vuotila opiskeli teollisuusjaostossa.

Toivo Vuotila kuvasi veljeään poikkeuksellisen lahjakkaaksi henkilöksi. Toivo Vuotila oli mennyt Oulun suomalaiseen keskikouluun 1922 ja eronnut kuudennelta luokalta 1923, jonka jälkeen opiskeli sateknikoksi Viipurin sateollisuuskoulussa 1926. Myöhemmin Toivo Vuotila oli työpäällikkönä Herman Andersson Oy:ssä Oulussa vuosina 1951-1972 (Oulun lyseo, s. 392).

*Armo Vuotila (oik.), Toivo Vuotila ja heidän äitinsä Hilma Vuotila.
Valokuva on arviolta 1920-luvun alkupuolelta.*

Opintojen alku Helsingissä

A. Vuotila pääsi ylioppilaaksi 21.9.1922 arvosanalla approbatur. Kolme päivää tämän jälkeen, 24.9.1922, hän muutti Oulusta Helsinkiin ja kirjoittautui Helsingin yliopiston fyysis-matemaattiseen tiedekuntaan 2.10.1922 (Ylioppilas-matrikkeli 1921-1928, 91:11, s. 90, nro 536). Hän oli Pohjois-Pohjalaisen osakunnan jäsen.

Ensimmäinen osoite, jossa A. Vuotila Helsingissä asui, oli Tähtitorninkatu 18 B II 15 (Helsingin kaupunginarkisto,

poliisin osoiterekisteri ja Suomen Lähetysseuran arkisto Bad 1 Asukasluettelo 1918-1927, s. 52). Tähtitorninkatu 18:ssa on Suomen Lähetysseuran (103, ensirekisteröinti 22.10.1919) pitkä, punatiilinen talo.

Varusmiespalvelus Oulussa

A. Vuotila oli hyvin kielitaitoinen. Kieliksi mainitaan suomen lisäksi, ruotsi, saksa ja englantia. A. Vuotila astui vapaaehtoisesti varusmiespalveluun 16.4.1923 Oulussa. Hänet kuitenkin vapautettiin palveluksesta 15.12.1923 jälkitarkastuksessa ”sairauden vuoksi” ja siirrettiin nostoväen II luokkaan.

Arvostelu annettiin seuraavien ominaisuuksien osalta: täsmällisyys, ahkeruus, huomiokyky, sotilaallinen kehitys ja käytös. Kaikkien kohdalla arvostelu oli ”hyvä”. Palvelusta vuonna 1923 kertyi seitsemän kuu-kautta 29 päivää.

Opinnot jatkuvat Helsingissä

15.9.1925 A. Vuotila kirjoittautui uudelleen Helsingin yliopistoon. Hän opiskeli syys- ja kevätlukukaudet ja muutti usein lukukausien väliseksi ajaksi Ouluun.

6.10.1925 alkaen hän asui osoitteessa Luotsikatu 1 A 2,

18.1.1927 alkaen osoitteessa Vironkatu 10 C 17,

6.9.1928 alkaen osoitteessa Luotsikatu 6 A 3,

8.12.1928 alkaen osoitteessa Pohjoisranta 8 B,

21.1.1929 lukien osoitteessa Kruunuvuorenkatu 5 A 2,

5.6.1929 alkaen osoitteessa Kauppiaankatu 6 A 9 ja

7.10.1929 alkaen taas osoitteessa Vironkatu 10 C 17.

Mentyään 19.7.1930 naimisiin A. Vuotila asui osoitteessa Museokatu 44 A 16. 1.7.1931 hänen sanotaan muuttaneen Petsamoon. Muuton syy ei ole tiedossa. Alueen tapahtumista voidaan mainita, että Jäämerentie valmistui Liinahamariin asti juuri vuonna 1931.

*A. Vuotila (vas.) ja Toivo Vuotila.
Toivo Vuotila suoritti asevelvollisuutensa 9.3.1927-1.6.1928.
Atelier Nyblin, Helsinki*

Sen jälkeen kun A. Vuotilan vaimo oli saanut vakituksen opettajanviran Tampereelta 1.9.1930 A. Vuotilan muutot suuntautuivat sinne. 17.1.1933 A. Vuotila muutti Tampereelta osoitteeseen Arkadiankatu 23 A 19 Helsingissä ja 31.5.1933 hän muutti takaisin Tampereelle. 7.9.1933 lukien hänen osoitteensa oli Snellmaninkatu 23 G 21. 31.12.1933 hän muutti taas Tampereelle palaten 24.1.1934 Helsinkiin, osoitteeseen Pohjoisranta 8 B 34. Tämä näyttää olleen viimeinen osoite Helsingissä. Poliisilaitoksen osoiterekisterissä on 4.4.1934 merkintä ”mt?” (Helsingin poliisilaitos. Osoitetoimisto. Osoiterekisteri 1907-1973 (1974), filmirulla 1098).

Kemian opiskelija. Kuva on arviolta 1930-luvun alusta.

A. Vuotila opiskeli kemiaa. Hän toimi orgaanisen kemian professorina vuosina 1928-1957 olleen Niilo Toivosen apulaisena kemian laboratoriossa. Hänen kerrotaan suorittaneen kemian laudaturin ja olleen ”tenttiä vaille kemian maisteri”. Joissakin virkatodistuksissa hänen ammattinimikkeenään onkin kemisti.

Avioliitto Anna Gartzin kanssa

Avioliittoon Anna Elisabeth Gartzin (4.5.1902 Liljendal - 16.12.1985 Helsinki) kanssa A. Vuotila meni 19.7.1930.

Anna Gartz oli käynyt keskikoulun Loviisassa sekä jatkoloukkia. Hänet otettiin Helsingin yliopiston kirjoihin 18.9.1919, sen historiallis-filosofiseen tiedekuntaan. Hän opiskeli kieliä ja valmistui 22.12.1924 filosofian kandidaatiksi. 26.2.1927 hän suoritti vielä kasvatustieteellisen tutkinnon tai kokeen pätevytyäkseen opettajaksi (HYKA 91:10, ylioppilasmatrikkeli 1916-1921, mf. 22/29 s. 570-599).

Pian Anna Gartz sai työpaikan Pieksämäen Yhteiskoulusta. Hän opetti siellä ruotsinkieltä vuosiluokille I-VIII ja englanninkieltä vuosiluokille VI-VIII lukuvuonna 1929-1930.

Avioiduttuaan Anna Gartz-Vuotila sai vakituisen opettajanviran 1.9.1930 Tampereen Kauppaoppilaitoksen opettajana. Hän opetti saksan, ruotsin ja englanninkiel-tä. Puhelinluetteloissa Anna Gartz-Vuotilasta maini-taan, että hän oli ruotsinkielien tutkintolautakunnan apu-jäsen (Tampereen puhelinluettelo 1940 (1940), s. 22, Helsinki).

Tampereen Kauppaoppilaitos toimi tuohon aikaan 1912 valmistuneessa, punatilisessä koulutalossa Koskipuiston reunassa, Sorsalammen äärellä (Satakunnankatu 13). Koulutalo palveli Kauppaoppilaitosta 31.7.1965 saakka (Tampereen Kauppaoppilaitos 1890-1965. 75-vuotis-juhlan julkaisu, s. 18).

Jäädessään eläkkeelle ruotsinkielien vanhemman lehtorin virasta toukokuun lopussa 1965, Anna Gartz-Vuotila oli yhdessä opetusneuvos Aarne J. Kallioniemen kanssa lai-toksen pitkäaikaisin opettaja. Hän jatkoi eläkkeelle siir-ryttyään vielä jonkin aikaa laitoksen tuntiopettajana.

”Tämä hienostunut opettajapersoona, joka hallitsee ope-tusalaansa suvereenisti, jatkaa vielä hyvissä voimissa ol-len toimintaansa tuntiopettajana”, kertoo edellä mainittu julkaisu. Julkaisussa on kuva Gartz-Vuotilasta (s. 38) ja kuva opettajain kokouksesta 22.3.1959, jossa Gartz-Vuotila on kolmante-na oikealta (s. 40). Samalla sivulla on kuva opettajakunnasta vuodelta 1964, jossa Gartz-Vuo-tila istuu eturivissä toisena oikealta, rehtori Sakari Niemisen oikealla puolella.

*A. Vuotila ja Anna Gartz.
Atelier Nyblin, Helsinki.*

Tampereen Kauppaoppilaitoksen talo, jossa Anna Gartz-Vuotila toimi opettajana.

Siviilirekisteriin

A. Vuotila ja vaimonsa olivat molemmat Tampereelle muutettuaan Tampereen tuomiokirkko-seurakunnan jäseniä. Gartz-Vuotilan kirjat oli muutettu tähän seurakuntaan 26.11.1931 ja A. Vuotilan 12.12.1933.

Molemmat erosivat kirkosta 27.1.1934. A. Vuotila liittyi myöhemmin (5.4.1944) takaisin kirkkoon, ehkä sen takia, että hän toimi 1940-luvulla kansakoulunopettajana Pohjois-Suomen kunnissa, eikä luokanopettajaksi päässyt kirkkoon kuulumaton. Sen sijaan Anna Gartz-Vuotila ei koskaan palannut kirkkoon. Hän muutti Tampereelta 25.7.1967 Kauniaisten siviilirekisteriin ja sieltä Helsingin rekisteriin 12.11.1976.

Gartz-Vuotilan 1.10.1953 päivätyssä testamentissa hän lausuu toivomuksensa hautajaisistaan, joka myös viittaa uskonnottonaan elämänasenteeseen: ”Samalla lausun toivomukseni, että minut kuoltuani haudataan hiljaisuudessa polttohautausta käyttäen ja vain sisarusteni sekä lasteni läsnäollessa ilman mitään varsinaista hautaustilaisuutta ja vain ainoastaan lakimääräisiä hautausmenoja noudattaen.” Hänet on haudattu Helsinkiin, Hietaniemen hautausmaan vanhaan uurnalehtoon (kortteli 3, nykyisin korttelissa on n. 50 cm:n korotusosa 3X).

Toimittajana Kansan Lehdessä

Tampereella A. Vuotila toimi sosialidemokraattisen Kansan Lehden kesä- ja/tai tilapäisenä toimittajana (Kansan Lehti 50-vuotias, s. 145). Lehden toimitalo sijaitsi osoitteessa Hämeenpuisto 21, kun A. Vuotilan osoite oli Hämeenpuisto 18 A 13. Raoul Palmgrenin mukaan A. Vuotila oli toimittajana vuoden 1934 alusta lukien.

Vuotilat asuivat Puistolinnassa. Se on arkkitehti Jaakko Tähtisen piirtämä kuusikerroksinen, 1934 valmistunut, Puutarhakadun ja Hämeenpuiston kulmatalo. A-rapun pääsisäänkäynti on Hämeenpuiston puolella. Huoneisto A 13 sijaitsee talon viidennessä kerroksessa.

Palmgren kertoo A. Vuotilan toimineen Tampereella myös matkatoimiston johtajana (Palmgren 1984, s. 231). A. Vuotila oli Tampereen kaupungin kunnallinen matkailuasiamies ainakin alkuvuonna 1939.

Palmgren sanoo A. Vuotilan kuuluneen 1920-luvun jälkipuoliskolla Akateemiseen Sosialistiseen seuraan (Akateeminen Sosialistiseura, Akademiska Socialistiska Samfundet ry, perustettu 1924, ensirekisteröinti 30.5.1945, 37728) ja omaksuneen ateismin sekä freudilaisuuden. 1930-luvulla A. Vuotila oli SDP:n jäsen, mutta Palmgrenin mukaan ”asenteiltaan lähinnä vasemmisto-oppositiota”. Hän pitääkin A. Vuotilaa työväenliikkeen kirjallisuuden ”rajatapauksena”. Kirjallisuuslehdessä 1937 A. Vuotila yhdisti sosialistisen luokkanäkemyksen freudilaisuuteen, mutta painopiste oli jälkimmäisessä.

Vapaa-ajattelijayhdistyksen perustajajäsen ja puheenjohtaja

A. Vuotila erosi kirkosta. Seuraava askel oli liittyminen vapaa-ajattelijoihin. Tämä vaihe alkaa viimeistään sunnuntaina 4.10.1936. Silloin perustetaan Tampereen työväentalon C-salissa Tampereen seudun siviilirekisteriyhdistys ry (TSSY; 27884). Perustavaan kokoukseen ottaa osaa n. 150 henkilöä.

A. Vuotila toimii kokouksen avaajana ja alustajana, jonka jälkeen seuraa keskustelu. Kokouksen sihteerinä toimii Paavo Salo. Päätetään perustaa yhdistys ja asetetaan kuusihenkinen toimikunta, johon kuuluvat A. Vuotila, Fanny Toivonen, Paavo Salo, Rantanen, Särkkä ja Ruuth. Kokous velvoittaa toimikunnan laatimaan yksityiskohtaisen sääntöehdotuksen. Toimeenpannaan jäsenkomerkintä, jossa 98 henkilöä ilmoittautuu jäseneksi.

Myöhemmin toimikunta kokoontui laatimaan sääntöehdotusta perjantaina 9.10.1936 kello 20 Tampereen Sos.-dem. Klubin toimistoon työväentalon kirjastokäytävään (Kansan Lehti nro 231, 6.10.1936).

Tampereen työväentalo.

Vuotila on perustajajäsenenä yhdistyksen 11.10.1936 päivätyssä perustamiskirjassa ja hänet valitaan yhdistyksen puheenjohtajaksi. Yhdistykseen liittyy pian kaikkiaan 106 henkilöä (AJA 1938:10, 135).

Kirjoituksia Ajatuksen Vapaus –lehdessä ja Kirjallisuuslehdessä

Yhdistys rupeaa julkaisemaan Ajatuksen Vapaus –nimistä aikakauslehteä 1937. A. Vuotilan kirjoituksia alkaa ilmestyä tässä lehdessä, ensimmäisenä kirjoitus *Onko uskonto siveellisyyden ehto?* (AJA 1937:2, 24-25).² Kirjoituksia ilmestyy kaiken kaikkiaan yli 20, kunnes lehden ilmestyminen lakkaa vuonna 1939.

Kirjallisuuslehti julkaisee maaliskuussa 1937 hänen kirjoituksensa *Pelon ja toivon yhteiskunta* (1937:4, 64-65; 1.3.1937). Samassa lehden numerossa ilmestyy myös hänen erittelynsä Siegfried Siwertsin teoksesta *Selambin perhe* (1937:4, 58). Vuotilan mukaan teos ”on mahtava freudilaisessa johdonmukaisuudessaan.” ... ”Sen kieltämätön tendenssi perustuu tosiasioiden asetteluun, ilman johtopäätöksiä.”

Keskusliiton sihteeriksi

Siviilirekisteriyhdistyksiä syntyy eri puolilla maata. Nämä järjestäytyvät valtakunnalliseksi liitoksi, kun sunnuntaina 21.11.1937 perustetaan Helsingissä, Siltasaarenkadulla, Osuusliike Elannon tiloissa, Suomen Siviilirekisteriyhdistysten Keskusliitto ry (SSKL). A. Vuotila valitaan perustavan kokouksen puheenjohtajaksi, ja sihteeriksi valitaan helsinkiläinen Helge Halme.³ Ajatuksen Vapaus –lehti hyväksytään SSKL:n äänenkannattajaksi.

Tampereen seudun siviilirekisteriyhdistys ry on yksi liiton perustajajäsenistä. A. Vuotila valitaan liikkeen eturintamaan, SSKL:n ensimmäiseksi sihteeriksi, jossa asemassa hän toimii 28.7.1939 saakka (<http://www.ateistit.fi/uutiset/uuti163.pdf>).

Osuusliike Voimassa 15.2.1938 pidetyssä TSSY:n kokouksessa, jossa on läsnä noin sata henkilöä, A. Vuotila pyytää vapautusta yhdistyksen puheenjohtajan toimesta voidakseen omistaa enemmän aikaansa keskusliitolle ja Ajatuksen Vapaus –lehdelle. Uudeksi puheenjohtajaksi valitaan yksimielisesti sanomalehdentoimittaja Toivo Artturi Lehtinen.⁴

Liiton sihteerinä A. Vuotila mm. ottaa osaa siviilirekisteriläisten kokouksiin ja pitää puheita. Helsingissä hän oli läsnä Siviilirekisteriin kuuluvien yhdistys ry:n kerhoillassa 7.3.1938.⁵ A. Vuotila sanoi, ettei siviilirekisteriin saada enempää ihmisiä, koska kaikkiin toimi- ja työpaikkoihin vaaditaan työhön pyrkijältä joko papintodistus tai siviilirekisteristä saatu todistus. Todistus siviilirekisteristä on jo riittävä syy, ettei hakijaa oteta töihin. Hänen mielestään olisi aikaansaattava laki, ettei mitään erotusta siviilirekisteriin ja kirkkoon kuuluvien ihmisten välillä tehtäisi. Hän kiinnittää huomiota myös mainontaan ja kirjallisuuteen. Ilman niitä ei enää tulla toimeen. Edelleen hän arvostelee kirjapainoja sanoen, ettei niissä voida painattaa työväenmielistä tai realistista kirjallisuutta. Tampereella on keskusteltu siitä, että tulisi perustaa oma osakeyhtiö kirjapainon saamiseksi. Tällä kohdalla poliisi on tehnyt ilmoitukseen reuna huomautuksen: ”Siis tarkoittaa, ettei sosdemojen kirjapainotkaan paina ”työväenmielistä tai realistista kirjallisuutta”. Tässä tuntuu vihje äkkijyrkän työväenliikkeen yhdistämiselle.” A. Vuotila kysyykin jäsenyhdistysten mieltä kirjapainon perustamisasiassa kertoen, että on epävirallisesti kuultu Helsingin yhdistyksen vastustavan ajatusta. A. Vuotila haluaa nyt kuulla helsinkiläisiä. (Ilmoitus nro 523, 9.3.1938, allekirjoittanut Tuomi.)

Turun ja lähiseudun siviilirekisteriin kuuluvien yhdistys ry:n kokouksessa 8.3.1938 A. Vuotila selosti liittohallituksen toimintaa (Turun osaston tilannekatsaus nro 3 maaliskuulta 1938, KD 91/768, 6.4.1938, EK-Valpo I XVII E 1, XVII E 3, kansio 387.)

Kuopion ja lähiympäristön siviilirekisteriyhdistys ry:n juhla kokouksessa 18.4.1938 Kuopion

työväentalolla, jossa oli runsas osanotto, hän piti juhlaesitelmän (Savon Työmies nro 45, 19.4.1938).

TSSY:n vuosijuhlassa 16.10.1938 Tampereen työväentalossa, jossa läsnä oli n. 300 henkilöä, A. Vuotila esitelmöi ihmiselämän filosofiasta (Tampereen osaston tilannekatsaus nro 10, KD 91/734, 5.11.1938).

Lahden siviilirekisteriin kuuluvien yhdistys ry:n juhlassa lokakuun loppupuolella 1938, jossa läsnä oli yli 300 henkilöä, hän piti esitelmän (Suomen Sosialidemokraatti nro 291, 27.10.1938).

Jokaisessa Ajatuksen Vapauden vuoden 1938 numerossa ilmestyy A. Vuotilan kirjoituksia. Lehden kustantaminen siirtyi 1.1.1938 keskusliiton vastuulle. Lehdestä ja keskusliiton taloudesta vastaa A. Vuotila. Lehden päätoimittajana on Hugo Lehtinen. Lehti painetaan Tampereen Työväen Kirjapainossa, ja painos on keskimäärin 2 000 kappaletta.

Koska keskusliitolla ei ole vielä omaa toimistohuoneistoa, sen toimipaikka on A. Vuotilan kotona, osoitteessa Hämeenpuisto 18 A 13, aina vuoden 1938 loppuun saakka.

Perheonnea

Vuotiloilla ei ole vielä omia lapsia, mutta he saavat Tampereen raastuvanoikeuden päätöksellä 28.4.1938 hieman alle kolmevuotiaan ottotytärtä, Anjan. Ajatuksen Vapaudessa julkaistaan Annan, Armon ja Anjan Uuden Vuoden 1939 tervehdys lukijoille (AJA 1938:11-12, 171).

Pilviä taivaalla

Vuonna 1939 taivaalle alkaa kehittyä mustia pilviä. A. Vuotila valitaan keväällä 1939 uudelleen TSSY:n puheenjohtajaksi (Päätöspäivä yhdistysrekisterissä 3.4.1939).

Yhdistyksen toimistosta takavarikoidaan 23.3.1939 kaksi kappaletta koneella kirjoitettua Pakana-lehteä. Niitä oli luettu yhdistyksen tilaisuuksissa (Helsingin Sanomat nro 125, 11.5.1939).

Viranomaiset alkavat tukahduttaa siviilirekisteriliikkeen toimintaa. ”Etsivän keskuspoliisin raportoinnin valossa näyttäisi siltä, että maan hallituksessa olisi jo keväällä 1939 päädytty ajamaan Tampereen yhdistyksen lakkauttamista” (Seppo 1992, 97). Yhdistys saa syytteen, joka tähtää sen lakkauttamiseen. Syyte nostetaan sisäasiainministeriön määräyksestä.

A. Vuotila toimii tähän aikaan Tampereen kaupungin kunnallisena matkailuasiamiehenä (Suomen Sosialidemokraatti nro 141, 27.5.1939).

TSSY:n lakkauttamisjutusta keskustellaan 16.5.1939 Tampereen työväentalon alakahvilassa. Paikalla on ”tunnettuja kommunisteja” sekä yhdistyksen puheenjohtaja A. Vuotila ja sihteeri, varastomies, Bruno Alanko. A. Vuotila sanoo, että on tavallaan hyväkin, että poliisi on kiinnittänyt huomiota siihen, että yhdistyksen hallitukseen oli valittu kansalaisluottamusta vaille olevia henkilöitä (Arvi Laakso ja Kalle Renfors). Vastaisuudessa osataan olla varovaisempia.

Hän kertoo, ettei ole ollut viime aikoina yhtä innokkaasti mukana työssä yhdistyksen hyväksi kuin aiemmin, mutta oikeudenkäynti on herättänyt hänet ja hän tulee vastaisuudessa toimimaan entistä innokkaammin.

Oikeusjuttu alkaa Tampereen raastuvanoikeuden I osastolla 25.5.1939, ja vastaajina ovat A. Vuotila ja Bruno Alanko. Heillä ei ole oikeudenkäyntiavustajaa. Vt. yleinen syyttäjä Erik Salvén vaatii yhdistyksen lakkauttamista yhdistyslain 21 §:n nojalla. A. Vuotila pyytää lyk-

käystä kirjallisen vastineen antamista varten, johon vaatimukseen syyttäjä yhtyy voidakseen esittää lisätodistuksia. Juttu lykätään käsiteltäväksi 18.7.1939 (Tampereen osaston tilannekatsaus nro 5 toukokuulta 1939; KD 52/728 1939, 7.6.1939. EK-Valpo I, kansiot XVII E1 ja XVII E3, kansio 387.)

Oikeuden istunnossa 18.7.1939 puheenjohtajana toimi oikeusneuvosmies Aarne Palomäki, virallisena syyttäjänä kaupunginviskaali Matti Olsson ja vastaajan asiamiehenä toimittaja E. O. Kotiranta. Vastaajan vastine julkaistiin kokonaisuudessaan Kansan Lehdessä nro 163, 19.7.1939. Etsivä keskuspoliisin mielestä vastaus oli ”melko lailla kommunistihenkkinen” (Tampereen osaston tilannekatsaus nro 7, heinäkuu 1939. KD nro 61/730 1939, 5.8.1939. EK-Valpo I, kansiot XVII E1 ja XVII E3, kansio 387.) Juttu lykättiin syyttäjän pyynnöstä käsiteltäväksi 4.9.1939.

Poliisin tietojen mukaan A. Vuotila katoaa jäljettömiin Tampereelta 1.8.1939. Hänen sanotaan väärinkäyttäneen TSSY:n hänen hallussaan olleita rahavaroja. Anna Gartz-Vuotila maksaa n. 4.000 markan (1.201,60 euroa vuoden 2006 rahassa) vahingon.

Etsivän keskuspoliisin Kemin osasto ilmoittaa, että A. Vuotila oli laillisella passilla ylittänyt maan pohjoisrajan sanoen olevansa matkalla Narvikiin (Valtiollinen poliisi, Tampereen osasto 18.1.1940, nro 40, kirje Valtiollisen poliisin pääosastolle VP KD nro 11/562 1940, saapunut 20.1.1940, kirjoittanut osastopäällikkö Rydman). Ajatuksen Vapaus –lehden osoiteluettelosta on samoin poistunut A. Vuotilan nimi TSSY:n puheenjohtaja (AJA 1939:8, 120).

A. Vuotilan oli määrä SSKL:n sihteerinä pitää juhlapuhe Kotkan ja ympäristön siviilirekisteriläisten yhdistyksen kymmenvuotisjuhlissa 12.-13.8.1939 Kotkassa. Tilaisuuteen oli saapunut lähes 400 henkeä. 12.8.1939 pidettiin liittokokous ja 13.8.1939 juhla läheisessä Varissaaressa kello 15. Noin 600 vieraasta arviolta puolet meni saaren rannoille ja toinen puoli jäi juhla kentälle. Juhlapuheen piti A. Vuotilan asemesta Kustaa Kulo (Ilmoitus nro 318 15.8.1939, VP KD nro 238/1106 1939, saapunut 16.8.1939, allekirjoittanut Kotkassa 14.8.1939 Mäkelä. EK-Valpo I, kansiot XVII E1 ja XVII E3, kansio 387.)

Osa syytteistä hylätään, mutta yhdistys julistetaan lakkautetuksi 16.11.1939 Tampereen raastuvanoikeudessa. (Tarkemmin Sundström (1998) s. 20 ja VAJ 1984:2, 32-33.) Vastaajan asiamies E. O. Kotiranta ilmoitti tyytymättömyyttä ratkaisuun.

Toiminnallisesti ratkaiseva menetys oli, kun A. Vuotila ”oli poistunut paonomaisesti Suomesta Narvikin suuntaan syksyllä 1939” (Seppo 1992, 98). Mahdollisesti A. Vuotila pelkäsi tulevansa pidätetyksi, sillä tekeillä ollut ja 6.10.1939 hyväksytty tasavallan suojelulaki johti laajoihin kommunistien ja heitä tukeneiden ryhmien jäsenten pidätyksiin (Seppo 1992, 98 ja nootti 223, Nuorteva 1987, 42-43.)

A. Vuotila pitää kirjoittamisesta. Hän on loka-marraskuussa 1939 merimiehenä Ebba-nimisellä laivalla, jolla on skoonelainen kippari. Laiva vie 400 tonnia suolaa Lyypekistä Limhamnin porvareille Ruotsiin. Lyypekki on kansallissosialististen saksalaisten poliisien vartioima. Tästä matkasta hän kirjoittaa kirjoituksen *Seikkailu*, joka julkaistaan Kiilan albumissa seuraavana vuonna (1940, s. 80-84).

Kirjoituksesta huokuu seikkailun tuntu. A. Vuotila filosofoi: ”Mitäpä tällaisille sällimiehille merkitsee yksi elämä tai jokunen retuuttaen eletty vuosi enemmän tai vähemmän.” Hän kiittää sotaa, mutta kehuu Ruotsia, joka on ”kulttuurimaa, ja rauhaa rakastava” (ma. s. 81).

Etsivä keskuspoliisi saa tietää 28.12.1939, että A. Vuotila oli nähty 27.12.1939 Tampereella ja kuultiin huhuja, että tämä aikoisi pyrkiä vapaaehtoisena rintamalle. EK olisi halunnut kuulustella A. Vuotilaa ulkomaanmatkan johdosta. Poliisit menevät A. Vuotilan asunnolle. Anna Gartz-Vuotila kertoo miehensä matkustaneen vapaaehtoisena eversti Pajarin joukkoihin Värt-

silään. Myös Tampereen sotilaspiirillä on tämä tieto. Rouva Vuotila kertoo, että pariskunnan välillä oli jo ollut puhetta avioerostakin, joka johtui lähinnä siitä, että A. Vuotilalla oli niin ”seikkaileva ja epävakainen luonne”. (Valtiollinen poliisi, Tampereen osasto 18.1.1940, nro 40, kirje Valtiollisen poliisin pääosastolle VP KD nro 11/562 1940, saapunut 20.1.1940, kirjoittanut osastopäällikkö Rydman).

Talvisota

Vuotila osallistui konekiväärimiehenä talvisotaan vapaaehtoisena 30.12.1939 lukien kesäkuuhun 1940 saakka, jolloin hänet vapautettiin täysin palvelleena. Sotapalvelusta kertyi viisi kuukautta.

Taistelutoimiin Vuotila osallistui 30.12.1939-13.3.1940 Aittojoella ja Viitavaarassa. Nämä paikat sijaitsevat Laatokan Karjalassa, n. 30 kilometriä Tolvajärveltä itään. Joukko-osastona oli osasto Pajari.

Perhe kasvaa

Sotien välisenä aikana, syksyllä 1940, syntyi Vuotiloille tytär, Kaarina.

Vapaa-Ajatteliija ei julkaise A. Vuotilan kirjoituksia

Vasemmistoradikaalit pyrkimykset voimistuivat vapaa-ajattelijaliikkeessä. Vuosina 1940-1941 julkaistiin Turussa Vapaa-Ajatteliija-lehteä, mutta lehti karsasti liiton entisen sihteerin ja Ajatuksen Vapauden pääavustajan A. Vuotilan kirjoituksia. A. Vuotila lähetti kirjoituksiaan lehden toimittaja Vilho Kaislalle. Kirjeessään 4.10.1940 hän pyytää julkaisemaan niitä nimi-merkillä Luciferus, mutta kirjoituksia ei julkaistu (Seppo 1992, 114 ja nootti 65).

Esikoiskirja ilmestyy

Vapaa-ajattelijaliikkeessä oli ollut mukana ennen vuotta 1950 harvoja ihmisiä, jotka olivat julkaisseet jotakin kirjan muodossa. Kaunokirjailijoista tunnetuin heistä lienee Ernst Adolf Lampén, vuodesta 1936 Lampén-Iso-Keisari (7.1.1865 Rantasalmi-2.4.1938 Helsinki). Hän julkaisi eritoten monia kotimaata käsitteleviä matkakirjoja (http://fi.wikipedia.org/wiki/Ernst_Lamp%C3%A9n). A. Vuotilan tavoin Lampénkin oli papin poika.

A. Vuotila liittyy näiden ateistien joukkoon, kun hänen 289-sivuinen esikoisteoksensa *Elämän kasvojen alla: kertomuksia* ilmestyy joulukuun alussa 1940 WSOY:n kustantamana. Teos saa lähes yksinomaan kiittäviä lehtiartikkelia. A. Vuotila luettiin Olavi Siippaisen kanssa jopa nuorten kirjailijoiden kärkimiehiin Suomessa.

Teos käsittää neljä kertomusta, joista laajin (121 sivua) ja kiitetyin on ensimmäinen kertomus, *Erään miehen tarina*. Toinen kertomus, *Niin täytyikin tapahtua*, on 77-sivuinen ja kolmas, *Kaksintaistelu*, on 49-sivuinen. Viimeisenä on 37-sivuinen *Leif palaa takaisin*.

Kirjan saamat arvostelut

Raoul Palmgren kirjoitti Kansan Lehdessä 9.12.1940 Vuotilasta: ”... uuden sukupolven edustaja hän on: sosiaaliseen näkemykseen hän yhdistää freudilaisen syvyyspsykologian.” ... ”hänen ilmaisunsa on usein raskaan filosofoivaa, hänen kielensä vanhahtava.” Palmgren näkee kaiken pohjalla isäntyrannian: ”Koulussa astuu opettaja isän tilalle, merellä kapteeni, yhteiskunnassa valtio, elämässä vihdoinkin – kuolema.” ”Tamperealaisen Vuotilan esikoisteos ei ole esikoisteos tavallisessa mielessä, niin painava ja vakuuttava on sen sanoma, niin selväpiirteinen sen näkemys, niin voimakas sen ilmaisema älyllinen intohimo”.

Helsingin Sanomissa 10.12.1940 teosta arvioi Lauri Viljanen kirjoituksessa Nuorimpien kärkeimiehet, joilla viitataan Olavi Siippaiseen ja A. Vuotilaan. ”A. Vuotila on ajattelija ja tutkija.” ”Vuotilan esikoisteoksen huomattavimpana ulkonaisena erikoisuutena on kuitenkin hänen maailmansa avaruus.” Jäämeren kalastajaa kuvaavassa novellissa on ”luonnonnäkyjen arktista mahtia”. ... ”Mutta ennen kaikkia siinä on yhteiskunnallista ja psykologista näkemystä, joka väijäämättä pyrkii objektiivisuuteen ja totuuteen.”

Suomen Sosialidemokraatissa oli 13.12.1940 kirjoitus, jossa viitattiin Lauri Viljasen Helsingin Sanomissa julkaistuun kirja-arvioon. ”Kukapa toinen ensikertalainen meillä on julkaissut teosta, jonka ensimmäinen novelli tapahtuu Muurmannilla Venäjällä vallankumouksen aikana, toinen Pohjanmerellä Suomen sodan aattona ja kolmas Norjassa viimekevään valtauksen päivinä!” ”Hänen esikoisteoksessaan kuulee uuden sukupolven pelottoman äänen.”

”A. Vuotilan kirja on oudolla tavalla kuin kylmä tuulahdus, suolainen pärskähdyks pimeästä tulevaisuudesta.” luonnehtii Mika Waltari teosta kirjoituksessaan Jotakin uutta Maaseudun Tulevaisuudessa 14.12.1940.

Nimimerkki M.A.R. puolestaan kirjoitti Kotimaassa 20.12.1940: ”Vuotilan kuvauksessa on huomattavaa kiinteyttä, jolle antaa ominaisen sävyn voimakkaasti älyllinen asenne.”

Vilho Suomen kirjoituksen otsikko on Lupaava esikoisteos (Uusi Suomi 22.12.1940). ”Novelli novellilta siten vahvistuu se edullinen käsitys, jonka A. Vuotila kertojanlahjoistaan antaa. Pohtiva, filosofisesti suhtautuva piirre on voimakkaasti korostettuna.”

Työväen Sivistysliiton äänenkannattaja Työläisopiskelija julkaisi nimimerkin -ll- -tt- arvostelun teoksesta tammikuun numerossaan (1941:1, 19). Siinä Vuotilan teos katsottiin työläiskirjallisuudeksi. ”Vuotilassa voidaankin selvästi havaita parhaimmille työläiskirjailijoillemme ominaiset piirteet: ennakoluulottomuus, ajatuksen rohkeus ja voimakas ikäänkuin sisäinen pakko pohtia vaikeimmiltakin näyttäviä ongelmia”. Arvostelun mukaan ”tapahtumien totuudenmukaisuus ja koristeettomuus ei voi olla tehoamatta lukijaan”. ”Kirjailijalla ei ole minäkäänlaisia turhia luuloja elämästä, ja epäilemättä juuri tämä tekee kirjan niin vakuuttavaksi.” Viimeisteltyä kirjallista tyyliäkin kiitettiin.

Leevi Valkama (Valvoja-Aika 1941, 83-85) kehuu Vuotilan henkilökuvausta kiinteäksi ja johdonmukaiseksi. ”Yleensä näyttäisi Vuotilan kertojanlaatu osoittavan älyllisvoittoa suuntautumista ja ajattelutavan todellisuushakuisuutta.” (s. 84). ”On oleva mielenkiintoista nähdä, millaisen suunnan tekijän vastainen kehitys tulee saamaan. Painavia edellytyksiä myönteisille tuloksille on olemassa samoin kuin myös hyvä pohja ...” (s. 85).

Eino Kauppinen arvioi teosta Suomalaisessa Suomessa (1941, 182-183). ”... hänen kertomuksensa osoittavat tekijänsä omaavan monia ensiarvoisia kirjailijanavuja” (s. 182). Arvioija viittaa kirjan ensimmäiseen ja pisimpään kertomukseen Erään miehen tarina, jonka päähenkilönä on kalastaja Hugo Kivari. Kirjailija ”etsii ihmissielun syvällisimpiä ongelmia pyrkien ratkaisemaan niitä ennakoluulottomasti ja objektiivisesti. Täten Vuotila toteuttaa tavallaan syvyyspsykologisen koulukunnan vaatimuksia pyrkimättä olemaan ohjelmallinen.” (s. 183).

”Vuotila on myös tyyli- ja sanavalmis kertoja.”

Nimimerkki A. K-la kirjoitti Suomen invalidissa (1941:3, 29): ”Tekijän lahjakkuus on myönnettävä. [Kirjan ensimmäinen kertomus] vaikuttaa hiotulta ja nimenomaan järkipäisesti tehdyttä.”

Myös Tampereella ilmestynyt Kristillisen Työläisnuorison Liiton lehti Nuori Kansa kiittää teosta: ”Odottamatonta oli tamperelaisille, että A. Vuotila yllätti meidät joulun edellä tällä kirjalla, jota suurella mielenkiinnolla lukee.” Kirja-arvostelussa mainitaan, että kirjailija on Suomeen maailmansodan aikoina karkotetun lestadiolaisen papin poika.

Kansanvalistus ja kirjastolehdestä (1941:1) olevassa arvostelevassa kirjaluetelossa (s. 7) nimimerkki I. H-u kuvasi lyhyesti kertomusten aiheet: ”Kolmessa Vuotilan kertomuksessa on ajankohtainen aihe: Muurmannin rannikon uuttera kalastaja, joka kommunistien jaloista pakenee Suomeen, merimiehen levottomuus laivassa upotussodan kauhujen keskellä ja norjalainen merimies, joka palaa kotiin sodittuaan kotimaassa saksalaisten riveissä; neljännessä kerrotaan laskuvarjohyppääjästä, joka tekee itsemurhan taitonäytettä suorittaessaan. Kirjailijalle on ominaista kypsä, miehinä asiallisuus.”

A. Vuotila oli kirjan ilmestyessä täyttänyt 35 vuotta. Häntä pidettiin kirjallisena lupauksena. Kirjoittiko Vuotila lisää kertomuksia? Tiedetään, että hänellä oli uusia käsikirjoituksia työn alla ja pöytälaatikossa, muttei kuitenkaan niin paljon tai niin hyviä, että kustantaja olisi myöhemmin mitään julkaissut. WSOY:n arkistossa on ainakin Lauri Viljasen kirje, jossa kerrotaan Vuotilan maailmankatsomuksesta. Sen mukaan Vuotila oli saanut vaikutteita sosialismista ja jopa kommunismista, muttei ollut dogmaattinen, vaan hänellä oli pyrkimys objektiivisuuteen ja totuuteen. Viljanen arveli hänellä olevan jokin ”itsetunnon probleemi”, jonka Viljanen katsoi hedelmälliseksi lähteeksi kirjailijantyössä. Jatkosota kuitenkin katkaisi kaikki siviilityöt.

Armo Vuotila 1941. Valokuva on otettu N. Rasmussenin valokuvaamossa, Tampereella.

Jatkosota

Jatkosota toi toisen palvelusjakson 19.6.1941-25.6.1942. Syksyllä 1941 Vuotila oli lomalla 9.-18.9.1941. Korpraaliksi hänet ylennettiin 1.2.1942. Lomaa hän sai taas 26.2.-13.3.1942. Palvelusjakson lopussa hänet kotiutettiin iän perusteella. Sotapalvelusta kertyi vuosi ja kuusi päivää.

Taistelutoimiin hän osallistui Liinahamaria puolustettaessa sekä Litsan suunnalla ja otti osaa Kirilovan taisteluun 7.-12.4.1942. Hän toimi tähtystäjänä. Siviilitoimeksi on tänä aikana merkitty toimittaja.

Viimeinen palvelusjakso oli 22.6.1944-16.10.1944. Sotapalvelusta kertyi taas kolme kuukautta 23 päivää. Yhteensä sotapalvelusta kertyi siis vuosi, kahdeksan kuukautta ja 29 päivää.

Taistelupaikoiksi mainitaan vielä Lavala sekä Ala- ja Ylätornio.

Tervahommissa

Vuonna 1942 Vuotilan vakinaiseksi asuinpaikaksi mainitaan Jokikylä Simon kunnassa. Tämä liittyy tervahommiin Simojoen varrella. A. Vuotila perusti veljensä Toivon ja erään Haukiputaalta kotoisin olleen Huovelin-nimisen miehen kanssa tervahaudan jatkosodan aikana. Tervaa tehtiin kannoista ja juurakoista. Paikalliset ihmiset ampuivat kantopommeilla kantoja irti ja ne kuljetettiin tervahaudalle. Siellä ne pilkottiin pieniksi ja keitettiin tervaksi. Terva valutettiin astioihin, kuljetettiin tynnyreissä hevospelillä Simon asemalle ja myytiin eteenpäin.

Tervantekopaikka oli Simon kunnassa, Puolakassa, aivan joen rannassa. Puolakan talo on vähän matkan päässä Kalmakosken talosta Ranuan suuntaan. Veljeksillä oli kortteeri Kalmakosken talossa. Sieltä A. Vuotila sai matkaansa Ellen Marja Kalmakosken, josta myöhemmin tuli hänen vaimonsa. Tervanteko oli kuitenkin raskasta ja myöhemmin A. Vuotila muutti kevyempiin, kansakoulunopettajan töihin.

Avioero

Vuotiloille kirjattiin avioero 23.8.1943 Tampereen raastuvanoikeuden päätöksellä. Puolisoiden tiet erkanivat lopullisesti. A. Vuotila muutti pohjoiseen, Ouluun 7.10.1943. Anna Gartz-Vuotila jäi Tampereelle hoitamaan opettajanvirkaansa ja kasvattamaan kahta pientä tytärtä, joista Anja oli tällöin noin kahdeksan ja puoli vuotta ja Kaarina noin kolmevuotias.

Kun Tampereen Vapaa-ajattelihoitoja perustettiin 28.10.1945 Ravintola Hämeessä, Anna Gartz-Vuotila oli vielä mukana yhdistystoiminnassa. Hän ei ollut perustajajäsen, mutta hänet valittiin johtokunnan vakinaiseksi jäseneksi. Johtokunta velvoitettiin tutkimaan TSSY:n omaisuuden kohtaloa (Lumme 1995, 19). Johtokunnan kokouksessa 20.12.1945 Anna Gartz-Vuotila asetettiin ehdokkaaksi johtokuntaan vuodeksi 1946 (mts. 21). Yhdistyksen jäsenmääräksi 31.12.1945 kerrotaan 170 jäsentä. Lakkausetun TSSY:n jäsenmääräksi mainitaan n. 700 (mts. 18). 23.1.1946 pidetty vuosikokous, jossa läsnä oli 60 jäsentä (VAJ 1946: 2, 39), valitsikin Gartz-Vuotilan johtokunnan jäseneksi vuodelle 1946 (mts. 22). Gartz-Vuotilan toiminta ainakin Tampereen Vapaa-ajattelijat ry:n johtokunnassa näyttää päättyneen vuoteen 1946. Vuosikokous 22.1.1947 ei enää valinnut häntä johtokunnan jäseneksi eikä hän tämän jälkeenkään palannut johtokunnan jäseneksi (mts. 23).

Uusi avioliitto

Ellen Kalmakoski 1.1.1944

Tervahommissa A. Vuotila oli tavannut Kalmakosken talossa nuoren Ellen Marja Eemelintytär Kalmakosken (s. 31.1.1920 Simossa). Tämän kanssa hän meni avioon 24.5.1944. Lapsia heille ei syntynyt.

Ellen kertoo, ettei hän ollut koskaan saanut paljon oppia, käynyt vain muutaman vuoden kansakoulua. Matka kouluun oli viisi kilometriä ja varsinkin talvella hankala kahvila, kun lunta oli paljon. Viimeisen koululuokan Ellen jätti käymättä. Hän sanoi mieluummin menneensä navettaan töihin lehmä lypsämään.

Hän sanoo, ettei ollut koskaan kovin utelias miehensä aikaisemmasta elämästä eikä A. Vuotila siitä paljon kertonutkaan. Kylässä he olivat käyneet Oulussa A. Vuotilan äidin luona. Hän kertoo, että miehensä oli mukava ja osaava sekä tietomies. A. Vuotila oli ahkera lukemaan ja aikaansaapa. Hän oli hyvä puhumaan ja kirjoittamaan ja tuli hyvin toimeen ihmisten kanssa.

Ellen ja Armo Vuotila. Lamminheimon valokuvaamo, Oulu.

Savottakaupan hoitajana Toivakkakankaalla

Toivakkakangas on Ranuan kunnassa, n. 20 km Ranuan keskustasta koilliseen, Kemijärven suuntaan. Siellä oli 1940-luvun puolivälin tienoissa suuri savotta. Elsa Salmela (s. 1940) kertoo, että hänen kotitalossaan oli savottakauppa, jonka hoitajana A. Vuotila toimi. Kauppa oli sekatavarakauppa, jossa myytiin kaikenlaista tavaraa savotoilla työskennelleille metsätyömiehille. Samaan aikaan Ellen Vuotila toimi kokkina metsätyömiehille.

Elsa Salmela muistaa Vuotilat hyvin lapsirakkaina ja mukavina ihmisinä. He kutsuivat Elsaa ottotyttäreksensä ja tämä sai A. Vuotilalta lahjaksi yllä olevan valokuvan.

Opettajana Sodankylässä

Sodankylässä A. Vuotila toimi 1948-1950 kansakoulun opettajana Orakylässä, Orajärven koulussa. Orakylä sijaitsee kuntakeskuksesta kaakkoon. Koulu on Orajärven etelärannalla ja sen osoite on nykyisin Huhanrannantie 12. Koulurakennus oli valmistunut ja koulutilat saatu käyttöön 1948. Uusi koulu jouduttiin rakentamaan, koska Lapin sodan aikana saksalaiset sotilaat olivat vetäytyessään Suomesta polttaneet vanhan koulurakennuksen lokakuussa 1944.

Orajärven koulurakennus 19.8.2009.

Vuotila oli väliaikaisena ja muodollisesti epäpätevänä opettajana lukuvuodet 30.8.1948-31.5.1949 ja 31.8.1949-26.5.1950. Vuotila opetti yläkoulussa luokkia 4-7 sekä poikien käsitöitä ja jatkokoulussa lukuvuonna 1948-1949. Tämän jälkeen hän ei enää tullut valituksi opettajaksi, vaan toimeen valittiin joku muodollisesti pätevä, toinen opettaja. Vuosina 1948-1949 hänen vaimonsa Ellen Vuotila toimi koulukeittolanhoitajana. Koulun yhteydessä olevassa opettajien asunnon yhdessä huoneessa tehtiin poikien käsitöitä.

Koulurakennuksen tienpuoleisessa päädyssä on opettajien asunto, jossa Vuotilat asuivat. Takana näkyy koulun piharakennus ja äärimmäisenä oikealla pilkottaa Orajärvi.

Koulun yhteydessä oli Vuotiloiden asunto. Poikien käsitöitä tehtiin yhdessä Vuotiloiden asunnon huoneessa.

Vanhempien valitus: kovakouraista oppilaan kohtelua ja huonoa koulun pitoa

Talvella 1950 Orajärven koulun molemmat opettajat, A. Vuotila ja alakoulun opettaja Hilja Sipola saivat moitetta yhteensä 11 oppilaan vanhemman 24.2.1950 laatimassa valituskirjelmässä. Väitettiin, ettei A. Vuotila ollut pitänyt pojille syyslukukaudella käsitöitä ollenkaan, mutta kuitenkin merkinnyt siitä numeron todistukseen. Voimistelua oli opetettu vain silloin tällöin. Väitettiin, että A. Vuotila oli kovin hermostunut ja oli piessyt erään oppilaan lyömällä tätä kasvoihin sekä kuristamalla tätä niin, että oppilas joutui olemaan kaksi päivää pois koulustakin. Oppilaita oli myös nimitelty asiattomasti.

Opettaja Sipolasta sanottiin, että koulutyö oli häneltä jäänyt sivuhommaksi, kotiaskareiden varjoon, eikä hän opeta kunnolla huonompioppisia oppilaita. Lisäksi laulun opetusta moitittiin vähäiseksi. Vanhemmat toivoivat opettajien ”muutosta”.

Orajärven kansakoulun johtokunta käsitteli valitusta, joka oli sille tullut kansakoululautakunnalta 16.3.1950. A. Vuotila antoi vastauksen syytöksiin, ja johtokunta vastasi kansakoululautakunnalle, ettei kane sen mielestä antanut aihetta mihinkään toimenpiteisiin (Orajärven kansakoulun johtokunnan pöytäkirja 19.3.1950, 6 §).

A. Vuotila päättää hakea uutta virkaa

Valituksella on saattanut kuitenkin olla vaikutusta siihen, että samaan aikaan A. Vuotila päätti hakea toista virkaa ja pyysi johtokunnalta todistuksen opetustyöstään Orajärven koulussa. Johtokunta antoi todistuksen samassa kokouksessa kuin missä vanhempien valitus käsiteltiin (5 §). Todistus oli kaikin puolin A. Vuotilaa kiittävä niin opetustaidon kuin muunkin koulutyön sekä virassa ja sen ulkopuolella osoitetun käytöksen osalta.

Oppilas kertoo

Kovakouraisesti kohdelluksi tullut oppilas Veikko Tepsa kertoo olleensa A. Vuotilan oppilaana 1948-1950. Hän sanoo, ettei A. Vuotilalla ollut mielen malttia ja tämä oli välillä aggressiivinen. Oppilaan mielestä tämä saattoi johtua sodasta.

Veikko Tepsa (s. 1937) oli kaksi vuotta Vuotilan oppilaana. Hänelle jäi pahoja ja katkeria muistoja opettajastaan.

Kerran noin puoli luokkaa oli suorittamassa laiskanläksyä. A. Vuotila oli hermostunut. Pöydällä oli pieni, kynänteroitukseen tarkoitettu puukko, ja A. Vuotila pyysi jotakuta oppilasta ottamaan puukon ja pistämään sillä opettajaa. Mitään ei kuitenkaan tapahtunut.

Laiskanläksyistä Tepsalle jäi mieleen, että itsenäisyyspäivänäkin piti tulla kouluun "laiskoihin". Laiskoissa opeteltiin Katekismusta ja Virsikirjan virsiä, sana sanalta. Ne piti osata. Laulamista ei kylläkään vaadittu, kun kaikilla ei ollut laulunäntäkään.

Joskus A. Vuotila hermostui Ellen Vuotilallekin, kun tämä oli tuonut ruokaa luokkaan pari minuuttia ennen opetuksen päättymistä. Oppilaan mieleen tapaus jäi, kun A. Vuotila oli tässä välikohtauksessa lyönyt vaimoaan kirjalla päähän.

Vanhempien valituskirjelmä ei johtanut mihinkään, koska Tepsan mielestä A. Vuotila oli sanonut, että oppilas puhuu omiaan. Hänellä on se käsitys, että uusheränneet hiljaisesti antoivat tukensa A. Vuotilan käytökselle.

Oppilaan mukaan A. Vuotila ja Hilja Sipola molemmat kuuluivat uusheränneisiin. Myös Sipilän mies, Ilo Sipola, ja tämän veli Iivari Sipola kuuluivat uusheränneisiin ja olivat liikkeen saarnamiehiä. Uusheräys on yksi lestadiolaisuuden pääsuuntauksista, ja Sodankylän kunta luetaan sen vaikutusalueisiin. Tepsa arvioi, että kuitenkin n. 70 prosenttia oppilaista ja näiden vanhemmista ei kuulunut uusheränneisiin. Toisaalta valittajissakin oli kaksi uusheränneisiin kuuluvaa vanhempaa.

Tepsan mielestä A. Vuotila vihasi häntä jostakin syystä, ehkä hänen perhettäänkin. Joskus A. Vuotila pani koulun käytävällä oppilaat jonoon ja käski näitä katsomaan suoraan opettajaa silmiin. Vain Tepsa teki kuten opettaja vaati.

Tepsan lisäksi A. Vuotila kuritti jotakuta muutakin poikaoppilasta. "Muokkaus" tapahtui koulun käytävällä.

Tepsan perhe oli itsellinen viljelijäperhe, muttei Veikko Tepsa osaa sanoa mistä A. Vuotilan asenne ja käyttäytyminen häntä kohtaan johtui. Kerran Tepsan äiti oli mennyt koululle keskustelemaan asiasta A. Vuotilan kanssa. Käynnillä oli vaikutusta. Seuraavana aamuna A. Vuotila oli pyytänyt Tepsalta anteeksi nimittelyään koulussa.

Viime ajat Ranualla

A. Vuotilan viimeinen lukukausi 28.8.1950-18.12.1950 kului opettajana Ranuan kunnassa, Simojoen varrella olevassa Hosion koulussa, josta on n. 40 kilometriä kuntakeskukseen.⁶ Samaan aikaan hänen vaimonsa oli koulun vahtimestari ja koulukeittolanhoitaja. Koulunkäynti Hosion koulussa loppui 31.7.1999, mutta silloiset koulurakennukset ovat edelleen olemassa.

Eräs koulun entinen oppilas kertoo, että upouudessa koulussa oli syksyllä 1950 kaksi opettajaa, alakoulun opettaja ja A. Vuotila, joka toimi yläkoulun opettajana. Oppilaita oli paljon,

Hosion 1950 valmistunut, maantien ja Simojoen välissä oleva koulurakennus 28.7.2008 (Simojontie 214). Vuotiloiden asunto oli rakennuksen toisessa kerroksessa. Ranuan kunta myi koulurakennuksen Leo Kuuselalle, joka myi sen nykyiselle omistajalle, sveitsiläiselle Andrei Schneiderille.

luokassa saattoi olla 45 oppilasta. A. Vuotila oli ”tiukka” opettaja. Jos teki pahoja, joutui nurkkaan häpeämään. A. Vuotilan jälkeen yläkoulun opettajaksi tuli Pekka Niemi. Hänkin oli tiukka opettaja, muttei yhtä tiukka kuin A. Vuotila.

Kirjansa Vuotilat muuttivat Ranualle 14.11.1950. A. Vuotila kuoli johonkin sisäiseen tautiin 22.1.1951 Ranuan sairaalassa, vain 45-vuotiaana. Lapin Kansassa julkaistiin asiasta kuuden rivin pikku-uutinen. Sen mukaan vainajaa ”surevat lähinnä puoliso ja sisar perheineen” (Lapin Kansa 28.1.1951).

A. Vuotila haudattiin 4.2.1951 Ranuan kirkonkylän hautausmaalle (osasto D, rivi II, hauta nro 7:11). Hautakivi on punaista graniittia, eikä samaan hautaan ole haudattu muita vainajia. Hautakiven vasemmassa yläkulmassa on pieni risti. Kiven oikeassa reunassa on liekkimaljakuvio ja kaksi korkeaa liekkiä.

*Hosion koulu 1950-luvun alussa.
Kuva Eila Ahokangas.*

*Hosion koulun oppilaita 1954.
Kuva Eila Ahokangas.*

Loppusanat

Tietääkseni A. Vuotilasta ja hänen työstään ei ole kirjoitettu mitään esimerkiksi Vapaa Ajattelija –lehdessä (1945-). Tämän kirjoittajan käsityksen mukaan hän oli siviilirekisteriläis- ja vapaa-ajattelijaliikkeen tärkein, uutterin ja kyvykkäin toimija vuosina 1936-1939, siis melko lyhyenä, mutta vaikeana aikana.

Kimmo Sundström

Viitteet

¹ Aleksandrovsk perustettiin 1896 ja sai nimensä Aleksanteri III:n mukaan. Paikka sai kaupunkioikeudet 1899. Kaupunki sijaitsee Kuolavuonon suun länsirannalla. Vuonna 1939 sen nimi muutettiin kuulumaan Poljarnyi.

Palmgrenin mukaan A. Vuotila olisi syntynyt Tulomajoen suulla (Palmgren 1984, 231). Tulomajoki laskee Nuortijärvestä Kuolavuonoon. Sen suu sijaitsee Muurmanskista lounaaseen. Kaiken kaikkiaan Palmgren kertoo A. Vuotilasta runsaan sivun verran (s. 231-232).

² Katso alempana A. Vuotilan Ajatuksen Vapaus –lehdessä julkaistujen kirjoitusten luettelo.

³ SSKL:n hallitukseen valittiin puheenjohtajaksi räätäli Aksel Erland Paronen (s. 16.3.1895; kotipaikka Tampere), varapuheenjohtajaksi filosofian maisteri, asemapäällikkö Emil Fritiof Rautela (s. 14.10.1870; Helsinki), samoin varapuheenjohtajaksi metallimies Einar Lambert Niitty (s. 17.5.1903; Tampere), sihteeriksi kemisti Armo Immanuel Antinpoika Vuotila (s. 18.10.1905 Aleksandrovsk; Tampere) ja muiksi varsinaisiksi jäseniksi filosofian kandidaatti, rouva Anna Elisabeth Gartz-Vuotila (s. 4.5.1902; Tampere), kansanedustaja Amanda Katarina Juhontytär Hiilelä (ent. Hildén, s. 23.10.1891; Tampere), värjäri Hugo Johannes Vihtorinpoika Lehtinen (s. 1.2.1899; Tampere) sekä varajäseniksi tehtaan työntekijä Jenny Aleksandra

Matinaho (s. 6.10.1901; Tampere), rautasorvari Niilo August Kontio (s. 12.12.1892; Tampere) ja insinöörin rouva Tyyne Lilja Larsson (o.s. Leivo; s. 3.3.1902; Helsinki). Kymmenestä valitusta jäsenestä kaksi oli Helsingistä, muut Tampereelta. (Kansan Lehti nro 270, 22.11.1937; Seppo 1992, 48; EK:n Tampereen osasto pääosastolle 23.2.1938 nro 193, VP KD nro 17/193 1938, saapui 24.2.1938, liite.)

⁴ Toivo A. Lehtinen (28.2.1891-21.8.1943) oli toiminut Kansan Lehdessä toimittajana 19.5.1917-24.3.1918 ja 15.1.1919-22.8.1943 (Kansan Lehti 50-vuotias, s. 145). Ollessaan lehden päätoimittajana 1920, hän joutui kolmeksi kuukaudeksi vankilaankin Hämeenlinnaan (mts. 58). Hän oli 1920-luvun työläisrunoilija.

Lehden toimitussihteeriksi Lehtinen ryhtyi vuoden 1922 alusta lukien ja kehitti lehteä monin tavoin. Lehtisestä on valokuva teoksen sivulla 79. Hän on myös mukana vuoden 1939 alussa otetussa ryhmäkuvassa sivulla 80.

SSKL:n perustavassa kokouksessa 21.11.1937 Lehtinen valittiin liittoneuvoston jäseneksi.

⁵ Kerho perustettiin 17.1.1938, jolloin läsnä oli n. 35 henkilöä, mm. Ernst Lampén-Iso-Keisari. Kerhoiltoja pidettiin maanantaisin Elannon talon yläkerroksessa, Nuoren Voiman Liiton huoneistossa, osoitteessa Kluuvikatu 5. Vaikka Arto Tiukkanen mukaan kerhokokouksista muodostui Helsingin yhdistyksen keskeisin toimintamuoto (34 kokousta vuonna 1938), hän kertoo vuoden 1938 kokouksista vain seitsemän ja puolen rivin verran. Vuonna 1939 kerho kokoontui tiistaisin 27 kertaa ennen talvisodan alkamista. Tästäkin Tiukkanen kertoo vain seitsemän rivin verran (Tiukkanen 1998, 36-37).

⁶ Suomen kansakoulukalenteri 1951 (s. 172) mainitsee vielä A. Vuotilan Hosion koulun opettajaksi, mutta tiedot, kuten kirjakin ovat vuodelta 1950. A. Vuotila mainitaan näissä kalentereissa vuosina 1949 ja 1950.

Luettelo A. Vuotilan kirjoituksista Ajatuksen Vapaus -lehdessä

1. A. V. *Onko uskonto siveellisyyden ehto?* - AJA 1937:2, 24-25.
2. A. V. *Sallimme lapsillemme opetettavan mörkötarinoita?* - AJA 1937:2, 28-30.
3. A. V. *Siveysopetusta murrosikäisille.* - AJA 1938:1, 3.
4. A-o V-a *Varastettu lapsuus.* - AJA 1938:1, 9.
5. A-o V-a *Epäilyn maailmankatsomus. Parlamentarismia filosofiassa.* - AJA 1938:1, 11.
6. A. V. *Yksilö ja ryhmämoraali.* - AJA 1938:2, 29.
7. Sihteeri *Sivilirekisteriyhdistysten toimintasaralta.* - AJA 1938:3, 42-43.
8. A. Vuotila *Ernst Lampén-Iso-Keisari in memoriam.* - AJA 1938:4, 50-51.
9. A. V. *Maallikon mietteitä rauhan edellytyksistä.* - AJA 1938:5, 66-68.
10. Sihteeri *Sivilirekisteriyhdistysten toimintasaralta.* - AJA 1938:5, 75-76.
11. A. V. *Rautakourat. Kertomus erästä lakosta.* - AJA 1938:6-7, 100.
12. Sihteeri *Sivilirekisteriyhdistysten työsaralta. Kesäjuhlat.* - AJA 1938:8-9, 116-117.
13. A. V. *Sielun ja omantunnon suhteista. Sielun kuolemattomuudestako meidän pitäisi keskustella?* - AJA 1938:8-9, 117-119.
14. Sihteeri *Tampereen seudun sivilirekisteriyhdistys 2-vuotias.* - AJA 1938:10, 35-36.
(Katson, että tässä sihteerillä viitataan liiton sihteeriiin kuten aiemminkin. TSSY:n sihteeri oli B. E. Alanko.)
15. A. Vuotila *Juhlayössä.* - AJA 1938:11-12, 158. (Runo.)
16. A. Vuotila *Väestökysymyksestä.* - AJA 1938: 11-12, 159-161.
17. A. Vuotila *Kaksi oppikirjaa. Kasva hyväksi ja Uskonto ennen ja nyt.* - AJA 1938:11-12, 164-165.
18. Sihteeri *Sivilirekisteriyhdistysten toimintasaralta. Kotka. ja Tampere.* - AJA 1938:11-12, 166 (Kotka) ja 168 (Tampere).

19. A. V. *Naiset virtaavat kaupunkeihin miehet jäävät maalle.* - AJA 1939:1, 1-2.
20. A. V. *Kysymyksiä ja vastauksia.* - AJA 1939:1, 15. (Vastaus kirkollisverojen perintään osakeyhtiöiltä ja liikelaitoksilta.)
21. A. V. *Parjatkaa, parjatkaa! Kyllä siitä aina jotakin tarttuu.* - AJA 1939:2, 17-18.
22. Sihteeri *Sivilirekisteriyhdistysten toimintasaralta.* Tampere. - AJA 1939:8, 117.

Muita A. Vuotilan kirjoituksia

Seikkailu. - Kiilan albumi 1940, s. 80-84.
Selambin perhe. - Kirjallisuuslehti 1937:4, 58 (1.3.1937)
Pelon ja toivon yhteiskunta. - Kirjallisuuslehti 1937:4, 64-65 (1.3.1937).

Lähteitä

Kirjallisuus

Kansan Lehti 50-vuotias (1949) Tampere.
 Lumme, Pentti (1995) Tampereen Vapaa-ajattelijat ry 50 vuotta 1945-1995. Tampereen Vapaa-ajattelijat ry, Tampere.
 Neovius, Ad. (1908) Suomen evankelis-luterilaisen kirkon matrikkelin lisävihko, tekijän kustannuksella, Kuopio.
 Oulun lyseo 1874-1974. 100-vuotisjuhlajulkaisu (1974), Oulu.
 Palmgren, Raoul (1966) Joukkosydän. Vanhan työväenliikkeemme kaunokirjallisuus II.
 Palmgren, Raoul (1984) Kapinalliset kynät. Itsenäisyysajan työväenliikkeen kaunokirjallisuus II. Pulan, fasismien ja sodan varjossa (1930-1944), WSOY, Juva.
 Pieksämäen Yhteiskoulu. Kertomus lukuvuodesta 1929-1930.
 Seppo, Juha (1992) Vapaa-ajattelijaliikkeen organisoituminen ja sen herättämä kiista Suomessa 1936-1946. Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran toimituksia 156, Suomen Kirkkohistoriallinen Seura, Helsinki.
 Sundström, Kimmo (1998) Luettelo suomalaisista vapaa-ajattelijayhdistyksistä ja aatteellisista humanistiyhdistyksistä. Helsinki.
 Suomen kansakoulukalenteri 1951 (1950), Valistus.
 Tampereen Kauppaoppilaitos 1890-1965. 75-vuotisjuhlan julkaisu (1965) Tampere.
 Tampereen puhelinluettelo 1934 (1934), toinen painos, Tampere.
 Tampereen puhelinluettelo 1938 (1938), Helsinki.
 Tampereen puhelinluettelo 1940 (1940), Helsinki.
 Tampereen puhelinluettelo 1941 (1941), Helsinki.
 Tampereen puhelinluettelo 1942 (1942), Helsinki.
 Tampereen puhelinluettelo 1943 (1943), Tampere.
 Tiukkanen, Arto (1998) Vapaa-ajattelu Helsingissä. Helsingin Vapaa-ajattelijat ry 1936-1996. Helsinki.
 Vuotila, A. (1940) Elämän kasvojen alla: kertomuksia. WSOY, Porvoo.

Lehtikirjoitukset ja muut artikkelit

A. K-la Meriltä ja pohjanperiltä. – *Suomen invalidi* 1941:3, 29.
 A. L:e Uutta kirjallisuutta. – *Nuori Kansa* 1941:12, 83 (20.3.1941).
Helsingin Sanomat nro 125, 11.5.1939.
 I. H-u - *Kansanvalitus ja kirjastolehti* 1941:1; Arvosteleva kirjaluetelo.
 Kansan Lehti 6.10.1936 (nro 231/1936).
 Kansan Lehti 22.11.1937 (nro 270/1937).
 Kauppinen, Eino Uusi kotimainen kertoja. – *Suomalainen Suomi* 1941, 182-183.
 Lapin Kansa sunnuntai 28.1.1951, nro 22/1951.

Leikkonen, Lauri Viitavaaran seudun taisteluissa. – *Kansa Taisteli – miehet kertovat* 1969:1, 6-11.
 -ll- -tt- Kypsä esikoisteos. - *Työläisopiskelija* 1941:1 (tammikuu), 19.
 M.A.R. – *Kotimaa* 20.12.1940 (nro 97/1940).
 Nuori polvi nousee. – *Suomen Sosialidemokraatti* 13.12.1940 (nro 338/1940)
 Oittinen, Ellen *Työläisopiskelija* 1941:1.
 Palmgren, Raoul Sosiaalipsykologista novellistiikkaa. – *Kansan Lehti* 9.12.1940.
 Panu [Atte Kalajoki] *Kirjailijoita, kirjailijoita ...* - Oulu-lehti torstaina 7.4.1988, mf. 37969, 71/6.9.1987-8.5.1988/34, HYK.
 Siviilirekisteriyhdistyksen juhlakokous. - *Savon Työmies* nro 45, 19.4.1938.
 Sundström, Kimmo - Ajatuksen Vapaus (1937-1939) II, *Vapaa Ajattelija* 1984:2, 32-33.
 Sundström, Kimmo – Luetteloita 1.7.2007, http://www.ateistit.fi/uutiset/uuti163_.html
Suomen Sosialidemokraatti 27.10.1938.
Suomen Sosialidemokraatti 27.5.1939.
Suomen Sosialidemokraatti 13.12.1940.
 Suomi, Vilho Lupaava esikoisteos. – *Uusi Suomi* 22.12.1940.
 Valkama, Leevi – *Valvoja-Aika* 1941, 83-85.
 Waltari, Mika Jotakin uutta. – *Maaseudun Tulevaisuus* 14.12.1940.
 Viljanen, Lauri Nuorimpien kärke miehet. – *Helsingin Sanomat* 10.12.1940.
 Vuotila, Armo Seikkailu. – *Kiilan albumi III* (1940), s. 80-84. Kiila ry, Mikkeli.

Arkistot

Etsivä keskuspoliisi-Valpo I, SVA. (A. Vuotilasta ei ole henkilökohtaista asiakirjamappia eikä henkilökorttia.)
 Helsingin kaupunginarkisto
 Helsingin käräjäoikeuden arkisto
 Helsingin yliopiston keskushallinnon arkisto (HYKA)
 Ylioppilasmatrikkeli 1886-1892, 90:1 (s. 198, nro 1380 on Antti Vuotila)
 Ylioppilasmatrikkeli 1921-1928, 91:11 (s. 90, nro 536 on Armo Vuotila)
 Ylioppilasmatrikkeli 1916-1921, 91:10 (s. 574, nro 3441 on Anna Gartz)
 Kansallisarkisto, Sörnäisten toimipiste. Sotilasasiakirjat.
 Orajärven kansakoulun arkisto
 Orajärven kansakoulun johtokunnan pöytäkirja 19.3.1950 liitteineen
 Suomen Lähetyseuran arkisto

Virkatodistuksia ym.

Virkatodistus 7.2.2008, Ranuan kirkkoherranvirasto.
 Virkatodistus 18.2.2008, Oulun evl.lut. keskusrekisteri.
 Virkatodistus 19.2.2008, Tampereen ev.lut.seurakuntayhtymän keskusrekisteri.
 Virkatodistus 13.3.2008, Pellon kirkkoherranvirasto (entinen Turtolan seurakunta).
 Virkatodistus 17.3.2008, Oulun evl.lut. keskusrekisteri.
 Virkatodistus 26.3.2008, Simon kirkkoherranvirasto.
 Virkatodistus 25.4.2008, Sodankylän seurakunnan kirkkoherranvirasto.
 Virkatodistus 5.5.2008, Helsingin ev.-lut. Seurakuntien keskusrekisteri.
 Virkatodistus 2.7.2008, Tampereen maistraatti.
 Kirkonkylän hautausmaa, kartta, mittakaava 1:200, 25.9.1992. Ranuan seurakunta.

Haastattelut

Lauri Kalmakoski, haastattelu 2.8.2008
 Ellen Marja Kiviranta (e Vuotila), haastattelu 1.3.2008
 Elsa Salmela, haastattelu 2.12.2008
 Esteri Savolainen, haastattelu 28.7.2008

Veikko Tepsa, haastattelu 18.12.2008 , 15.1.2009 ja 19.8.2009
Leena Vuorenpää, haastattelu 27.2.2008.

Valokuvat

Mustavalkoiset valokuvat Ellen Kiviranta, Elsa Salmela ja Eila Ahokangas.

Lyhenteitä

AJA	Ajatuksen Vapaus –lehti (1937-1939)
HYKA	Helsingin yliopiston keskushallinnon arkisto
SSKL	Suomen Siviilirekisteriyhdistysten Keskusliitto ry
SVA	Suomen Valtionarkisto; vuodesta 1994 Kansallisarkisto
TSSY	Tampereen seudun siviilirekisteriyhdistys ry
VAJ	Vapaa Ajattelija –lehti (1945-)

Lue myös

[Väinö Taneli Voipio – lakimies, kirjailija, ateisti \(10.2.2009\)](#)
[Alfred Bernhard Sarlin – agronomi, kirjailija, anarkisti \(26.9.2009\)](#)
[Anselm Fabian Kaste – valokuvaaja, postinhoitaja, ateisti \(18.4.2019\)](#)
[Oskar Emil Kiiras – kirjailija, liikemies, panteisti \(17.9.2020\)](#)